

”Vetenskaplig högfärd”

Folkvett nr 3-4 1991 har Britt-Marie Näsström skrivit en artikel med rubriken ”Ett vetenskapligt pekoral”. Hon söker däri med varierande metoder övertyga läsarna om att innehållet i ”Folket bortom nordanvinden, från matriarkat till mansvälde” är ett vetenskapligt pekoral. Boken utgavs på AMA förlag år 1989 och är författad av Gunnel och Göran Liljenroth.

I nedanstående tillrättaliggande skall vi, för dem som ej läst vår bok, söka visa hur Näsström med sina alltför ytliga kunskaper måst taga till sin hjälp falska citat och osanna beskyllningar för att få till stånd denna pekoralrecension.

Heimdalls båtfärd

Ang. Vanerlärans upprinnelse och myten om guden Heimdalls födelse, båtfärd och upptagande i Auervanga, skriver Näsström följande: ”Att han blivit utsatt i en båt, vilande på en sädeskärve, vållade mig en del huvudbry, men jag gissar att författarna här utgått från den illustration till en 1800-talsutgåva av Eddan (fig.1), vilken är en produkt av konstnärens fantasi och saknar all relevans med vad källorna säger om Heimdalls födelse. Författarna *har alltså* utgått från illustrationen - inte från texterna - och skapar följaktligen en egen myt utifrån en bokillustration.” (vår kursivering)

Det är näst intill otroligt att en doktor i religionshistoria inte känner till denna myt om Heimdalls båtfärd! Och det är vetenskaplig högfärd att fastslå att det är en fantasiprodukt från vår sida bara för att hon själv inte behärskar alla källor. Denna myt är omtalad i många källor, bl.a. hos Ethelwerdus, Wilhelm Malmesburiensis, Simon Dunelmensis och Matthaëus Monasteriensis.

I Beowulfskvädet beskrivs ingående Scefs (Heimdalls) ankomst. Den förnämste av alla historie- och mytforskare i vårt land, Viktor Rydberg, har i sitt verk: ”Undersökningar i germansk mytologi I”, sid. 98-108, detaljerat behandlat Heimdallsmyten: ”Det hände en dag,

att man på kusten av Scedeland eller Scani såg ute på havet en farkost, som nalkades utan att vara driven av åror eller segel. Farkosten kom till stranden, och då såg man ligga i densamma en helt späd gosse, som sov med huvudet på en sädeskärve, omgiven av skatter och smiden, av glavar och brynjor. Själva båten var också ringpydd och ståtlig..... Emedan han hade kommit med en sädeskärve till deras land, kallade de honom Scef. Beowulfdikten kallar honom Scyld, son av Sceaf.”

Likaså har dr. Fredrik Sander i sitt verk ”Nordisk mytologi” berättat densamma. Det var ur denna bok, sid. 122, som vi f.ö. lånade den bild som illustrerar Heimdalls färd.

Denna båtfärd, jämte den som guden Agni gjorde, beskriven i Rigveda, är de äldsta kända myterna över gudars nedstigande bland människorna.

”Dubbelyxorna” var fjärlar

Näsström ger oss sedan ”äran” att ha kommit upp med ”idén om den fredliga, demokratiska och kvinnodominerade minoiska kulturen på det forna Kreta”. Detta är helt fel. Många forskare har framfört denna teori. Läs t.ex. Elin Wägners ”Väckarklocka” eller professor Maria Gimbutas bok: ”The goddesses and gods of old Europe”. Prof. Gimbutas, en av vår tids mest namnkunniga utgrävare av bl.a. Vinca-kulturen, delar också vår uppfattning att de s.k. ”dubbelyxorna” fordom var symboler för fjärlar.

Ang. vårt sätt att genom ortsnamnsforskning skapa kunskap om modergudinnan Hel, påstår Näsström att vi angivit Hö- såsom en förled till ortsnamn som skulle alludera till Hel., och fantiserar då ihop Hövallarna. Varken Hö- eller Hövallarna har vi använt oss av!

Ej heller är vi

konstruktörer till ”en fritt uppfunnen modergudinna Ama” (citat B-M.N.) Ama eller Amma är ursprungsnamnet på modern inte bara här i Norden. Hon dyrkades som gudinna i många kulturer över hela jorden.

Undermedveten myttolkning

Britt-Marie Näsström påstår så att de olika skolorna för myttolkning ”alla arbetar inom strikta vetenskapliga ramar”. Detta är fel. Den tysk-amerikanska psykologen och mytologen Heinrich Zimmer skriver i sitt postumt utgivna arbete: ”Abenteuer und Fahrten der See-



le. Ein Schlüssel zu indogermanischen Mythen," att alla som försöker sig på myttolkning måste vara amatörer = fria från förutfattade meningar, därför att myterna inte kan nås med vetenskapliga metoder. Endast på det undermedvetna planet kan man närma sig dessas budskap. Jungskolan arbetar efter samma princip.

Eftersom Näsström tycks sakna kunskap om myten och dess innersta väsen rekommenderar vi henne att taga del av vad den kontinentala forskningen utvecklat under senare tid. Läs t.ex.: Junganalytikern Marie-Louise von Franz: "Sagotolkning", Sir Galahad: "Mütter und Amazonen", Edward C. Whitmont: "Return of the Goddess", Gerda Weiler: "Der enteignete Mythos".

Det är just med bakgrund från denna vetenskapliga forskning som vi framlagt det forna matriarkatets existens. Något har vi också byggt upp kring språkvetenskapen - läs t.ex. Wadlers: "Der Turm von Babel" och Richard Festers: "Weib und Macht".

Det är synd att Britt-Marie Näsström sitter så fast i den av manssamhället påtvingade doktrinära historiesynen. För att världen skall kunna räddas ur det kaos som männen ställt till med, behövs det självständigt tänkande kvinnor.

Gunnel och Göran Liljenroth

*Sköldmö i romantisk
1800-talsdräkt – också en
riktig bild av en historisk
verklighet?*

Svar till makarna Liljenroth: Utan källkritik ingen forskning

All forskning, även bedriven av amatörer, måste vara baserad på vetenskaplig grund. Detta innebär framför allt att man intar en kritisk hållning till de källor man stöder sig på, det vill säga man får värdera uppgifterna som mer eller mindre sannolika.

Här utgår man främst från de så kallade primärkällorna. Med detta avses en källa som är samtida med de historiska skeenden man utforskar. Ett exempel på en primärkälla utgör våra runstenar från 1100-talet, medan Bureus uppteckningar från 1600-talet av dessa räknas som en sekundärkälla.

Men även primärkällornas sanningshalt måste analyseras och jämföras med andra – liknande källor – och med sekundärkällorna, för att arbetssättet skall kunna anses som vetenskapligt godtagbart.

Forskningens uppgift blir därmed inte att tala om vad som är "sant", utan att sortera bort vad som kan anses som osannolikt. Därefter kan man göra antaganden om hur ett historiskt skeende förlöpt eller hur människors världsbild varit konstruerad. Det säger sig själv att ju färre primärkällor som man har tillgång till desto bräckligare blir den grund på vilken forskare kan uppställa sina hypoteser. Den fornnordiska religionen, vars källmaterial är till stora delar sekundärt är exempel på ett sådant problematiskt område, där man måste arbeta omsorgsfullt och noggrant med de uppgifter som står oss till buds.

Att i detta läge använda sig av vad skönlitterära författare som Viktor Rydberg och Elin Wägner skrivit som ut-

gångspunkt för en egen historiesyn kan inte bli annat än befängt. Rydberg försökte med sin litterära genialitet och fantasi att snickra samman de fragment som återstar av den nordiska religionshistorien. Resultatet blev en samling noveller om gudar och hjältar, som har mycket litet med religionshistoria att göra. Makarna Liljenroth är nog tämligen ensamma om att ta honom på orden.

Till skillnad från skönlitterärt skapande måste all seriös forskning värdera sitt källmaterial. Endast då kan man komma ur det kaos som makarna Liljenroths historiesyn resulterat i.

*Britt-Mari Näsström
docent i religionshistoria,
Uppsala universitet.*

